

Maud Grelet

AJUTĂ-ȚI COPILUL
SĂ SE DEZVOLTE
PRIN METODA
MONTESSORI

De la 0 la 3 ani

- În așteptarea bebelușului*
 - Amenajarea locuinței*
- Pregătirea unor activități stimulatoare*

Ilustrații: Alain Boyer

Traducere din limba franceză:
Andreea Florică

1. Abordarea Montessori sau „educația ca ajutor pentru viață“	9
Câteva noțiuni-cheie	10
Perioadele senzitive sau cheile învățării	11
Tendențele umane	16
De la embrionul spiritual la exercițiile vieții practice	17
O întâmpinare cât mai bună a copilului	19
Ajută-ți copilul să-și conștientizeze propriul corp	20
2. Montessori acasă: gata cu obstacolele, drumul este liber!	25
Un mediu pregătit	26
O cameră inspirată de Montessori	28
Patru mobile pentru experiențe vizuale progresive	32
Obiecte mici pentru rafinarea mișcării	34
Restul casei	36
Viața practică după modelul adulților	38
Grija de sine	41
În bucătărie	43

3. Activitățile Montessori acasă 47

Activități de stimulare	48
Copilul observă, explorează, își dezvoltă simțurile	50
De la cunoaștere la recunoașterea obiectelor	53
Suținerea dezvoltării coordonării dintre ochi și mână	55
Petreceți ziua de naștere după modelul Montessori (pentru cei de 2 și 3 ani)	58
Armonie perfectă: copilul se dezvoltă cu muzică	60
A citi pentru a crește	62

4. Să ne plimbăm prin pădure 65

Să te plimbi, să visezi, să gândești	66
Adunați împreună frunze din copaci	68
Germinarea semințelor	72
Natura, o adevărată aventură	74
Vremea copilului tău	77

Abordarea Montessori sau „educația ca ajutor pentru viață“

Deși nu există reguli sau metode „la cheie“ pentru educarea propriului copil, ideile elaborate de Maria Montessori oferă totuși multe căi de a-l observa și de a-l ajuta să se dezvolte liber. Prin urmare, poți pune în aplicare acasă sfaturile oferite în această carte, adaptându-le propriului stil de viață.

Metoda predată de Maria Montessori se bazează în esență pe observarea copilului în cursul dezvoltării sale și al explorării lumii.

Câteva noțiuni-cheie

Chiar și astăzi, pentru mulți oameni, pedagogia Montessori face trimiterere doar la numele unei metode de educație. Dar cum rămâne cu ideile susținute de Maria Montessori?

Conceptele pe care Maria Montessori le-a dezvoltat sunt rezultatul unei vieți întregi petrecute observând și înțelegând evoluția comportamentului copilului mic, atunci când acesta este expus unui mediu anume în care simțurile sale sunt solicitate constant.

Libertatea de mișcare, protecția maternă, rolul tatălui sunt toți parametri pe care ea îi considera esențiali pentru dezvoltarea întregii vieți umane. Chiar la începutul vieții, stimulările senzoriale ale copilului îl vor ajuta în procesul de învățare, îi vor susține dezvoltarea, atât cea motorie, cât și cea cerebrală, și îi vor pune în valoare personalitatea.

Noțiunile principale ale metodei Montessori – mintea care absoarbe, perioadele senzitive de dezvoltare, tendințele umane (sau nevoile de bază), viața practică – oferă informații valoroase despre înțelegerea copilului, indiferent dacă este vorba despre natura sa profundă sau nevoile sale reale.

„Mintea care absoarbe!

Minunatul dar al umanității! Fără efort, pur și simplu «trăind», individul absoarbe din mediu o realitate culturală complexă precum limbajul. [...] Este un fenomen care rămâne ascuns în misterele inconștientului creator.“

(Maria Montessori,
Formarea omului, 1949)

Mintea care absoarbe

De la naștere până la vârsta de 6 ani, copilul „absoarbe” cunoștințele în mod natural și fără efort. Pentru a descrie această remarcabilă capacitate de asimilare, Maria Montessori vorbea despre „mintea care absoarbe”. Fie că este vorba de învățarea unei limbi, de deprinderea mersului sau de orice altă experiență legată de propriul mediu, copilul absoarbe lucrurile inconștient și imediat.

Perioadele senzitive sau cheile învățării

De la naștere, un copil este înzestrat cu sensibilități foarte speciale, care îl vor conduce spre aspecte specifice din mediul său.

Un maestru interior

Potrivit Mariei Montessori, copiii mici sunt ghidați de un fel de „maestru interior“, care scoate la lumină instinctele pe care ea le numește „perioade senzitive“. Copilul se îndreaptă în mod natural spre un aspect din mediul său care îi va oferi cheile pentru a învăța și a-și continua procesul de construcție psihologică, mintală și spirituală. Perioadele senzitive au particularitatea de a fi limitate în timp (de la naștere până la 6 ani) și de a oferi posibilitatea dobândirii și dezvoltării, fără un efort conștient, a anumitor trăsături determinate.

Cele șase perioade senzitive ale dezvoltării:

1. Perioada senzitivă pentru ordine.
2. Perioada senzitivă pentru limbaj.
3. Perioada senzitivă pentru mișcare.
4. Perioada senzitivă pentru perfecționarea simțurilor.
5. Perioada senzitivă pentru obiectele mici.
6. Perioada senzitivă pentru viața socială.

Perioada senzitivă pentru ordine

Desigur, „ordinea“ în cauză nu se rezumă doar la faptul că poți găsi cu ușurință ceva în locul în care a fost pus. Nu, este vorba de un principiu fundamental la care copilul este sensibil în primii șase ani de viață.

Noțiunea de ordine este deja prezentă în momentul fertilizării (vorbind despre o ordine biologică). Apoi, în timpul sarcinii, mirosul și corpul mamei reprezintă ordinea *intrauterină*.

SFAT: În general, vom reține că un mediu ordonat încurajează sentimentul de siguranță al copilului și susține construirea încrederii în sine.

Un copil care trece prin perioada senzitivă pentru ordine trebuie să aibă repere și să le poată găsi cu ușurință, să vadă obiecte la locul lor, ușile închise, să recunoască rolul fiecăruia în respectarea rutinelor zilnice.

În acest fel, va putea să dezvolte o gândire logică și va ști să se orienteze în mediul său.

Perioada senzitivă pentru limbaj

Încă de la Aristotel, filosofi ne-au învățat că limbajul este o însușire a omului.

De la naștere, copilul evoluează într-un mediu cufundat permanent în limbaj. El percepe sunetele, melodiile, ritmul, accentul și intonația limbajului pe care îl absoarbe în mod natural și fără efort până la vârsta de 4 ani. Copilul care

audă vorbindu-se în jur și cu care se vorbește în fiecare zi primește de la anturajul său două modele esențiale: cel comportamental și cel de limbaj. Grație acestei relații apare treptat înăuntrul lui dorința de a comunica.

Însușirea limbajului depinde de fiecare cămin și de fiecare familie, de numărul de limbi vorbite în cadrul familiei și, mai

ales, de ritmul fiecărui copil. Conform observărilor Mariei Montessori, limbajul explodează literalmente la copiii odată cu vârsta de 2 ani. De la 2 la 3 ani, interesul unui copil pentru desen și pictură, de exemplu, va preceda deseori dorința sa de a scrie și de a citi.

La copilul mic, expresia limbajului nu ține seama de munca interioară (de

învățare): manifestările limbajului exterior sunt uneori puține la număr, în timp ce, în creierul său, cuvintele și înțelegerea lor se manifestă deja.

Foarte repede, copilul mic înțelege ce i se spune. Ceea ce înseamnă că există un decalaj mare între capacitatea de exprimare a copilului și munca interioară pe care o depune. Această muncă interioară, această învățare pe care copilul o efectuează în fiecare zi, va fi legată de calitatea cuvintelor utilizate: a-i vorbi folosind cuvinte corecte și adecvate este fundamental pentru dezvoltarea limbajului și a vocabularului copilului.

Perioada senzitivă pentru mișcare

Mișcarea și limbajul sunt două lucruri care merg împreună și răspund aceleiași construcții din interiorul copilului. De la naștere până la aproximativ un

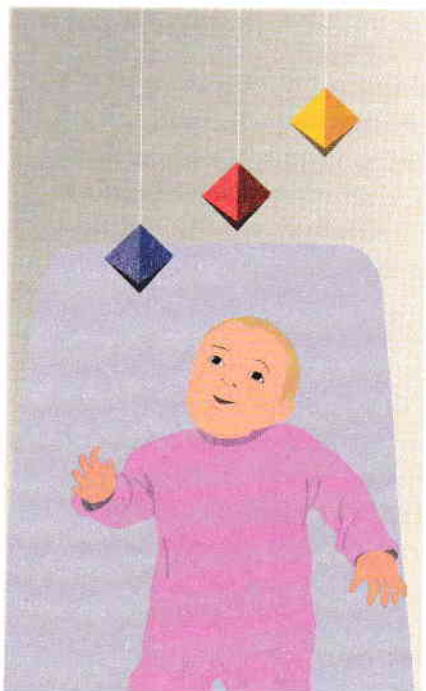
an, dezvoltarea mișcării globale a copilului este identificabilă atunci când se întoarce, se îndreaptă ca să stea în șezut și apoi ca să meargă pe ambele picioare. Consecința imediată este eliberarea folosirii mâinii în timpul locomoției, permițând astfel buna dezvoltare a abilităților motorii, mai ales prin apucare. Când un copil traversează perioada senzitivă pentru mișcare, el este atras de obiectele care necesită manipulare, coordonarea gesturilor sale repetate (trecerea unui obiect dintr-o mână în cealaltă, a vărsa, a turna, a deschide și a închide...).

Perioada senzitivă pentru perfecționarea simțurilor

Copilul este sensibil la orice element senzorial. Până la 6 ani, el își înțelege mediul prin intermediul simțurilor. Cu cât hrănim mai mult această perioadă senzitivă a copilului, cu atât îl ajutăm

mai mult să-și cunoască mediul, dispunând de o paletă de nuanțe bogate și fine.

Perioada senzitivă pentru viața socială

La naștere, perioada senzitivă pentru dezvoltarea socială este reprezentată de aceste repere care sunt mama și tatăl. În timpul etapelor majore ale dezvoltării sale, precum înțărcarea, copilul va trebui să se desprindă de corpul mamei pentru a se orienta spre lumea exterioară. În ziua aceea, el va deveni mai independent și va putea apela la alții.

Perioada senzitivă pentru obiectele mici

De la 18 luni și până la 2 ani și jumătate, copilul este sensibil la exactitate, detalii, precizie. În această perioadă, el este atras de obiecte sau detalii minuscule din mediul său, pe care noi nu le observăm. Interesul său pune accent pe lucruri care se află la limita perceptibilului.

PERIODA SENZITIVĂ PENTRU LIMBAJ

Ora de povești este un moment special care poate deveni și mai deosebit dacă îi ceri copilului să închidă ochii! Să se lase purtat de vocile părinților care spun povestea, să-și relaxeze ochii sub pleoape și să-și lase imaginația să zboare.

- Această activitate îmbogățește limbajul copilului grație vocabularului folosit în poveste și îl impulsează, stimulându-i în special capacitatea de ascultare și de abstractizare.
- Altă dată, îi poți sugera copilului să-ți spună o poveste sau o amintire proprie. Acest exercițiu este și un moment petrecut împreună, în liniște și complicitate.

PERIODA SENZITIVĂ PENTRU MIȘCARE

Potrivit Mariei Montessori, „când observăm un copil, rezultatul este evident: spiritul său se dezvoltă prin folosirea mișcării [...]“

- Pregătește pentru copil (între 2 și 3 ani) un platou pe care pui două recipiente mici, unul cu semințe destul de mari (de exemplu, fasole albă), celălalt gol, precum și o lingură adaptată la dimensiunea mâinilor copilului.

- Cu ajutorul lingurii, arată-i cum să transfere boabele de fasole dintr-un recipient în altul. Copilul poate repeta activitatea de câte ori vrea.

**PERIODA SENZITIVĂ PENTRU
PERFEȚIONAREA SIMȚURILOR**

- Într-o cutie drăguță de carton, pune 5 perechi de materiale naturale (bumbac, mătase, piele, lână, in...) și invită-ți copilul să le exploreze cu mâinile, fără să se uite în cutie.
- Scopul activității este de a reconstitui perechile de materiale. Acest exercițiu poate fi repetat de câte ori vreți.

Tendințele umane

Conceptul de „tendințe umane” se află în centrul pedagogiei Montessori. El definește nevoile universale, naturale și instinctive, nevoile de bază ale ființei umane în dorința de a explora lumea în care trăiește.

Dacă vrem să trăim în armonie cu noi înșine și cu mediul nostru, aceste nevoi de bază trebuie să fie satisfăcute (lucru valabil atât pentru copii, cât și pentru adulți). Acestea se împart în cinci grupuri, după cum urmează:

1. **Nevoia de explorare:** orientare, mișcare, ordine, curiozitate...
2. **Nevoia de muncă:** atingere, imitație, repetiție, concentrare, precizie, autoperfecționare...
3. **Mintea matematică:** imaginație, abstractizare, control...

„**Omul se dezvoltă muncind**, efectuând sarcini manuale, în care mâna este instrumentul personalității sale, organul inteligenței sale și al voinței sale individuale, această mână care îi modelează propria experiență în raport cu mediul înconjurător. [...] Este instinctul caracteristic al speciei sale.”
(Maria Montessori, *Copilul*)

4. **Viața socială:** comunicare, cultură...
5. **Nevoia spirituală:** artă, muzică, dans (exprimare fizică), spiritualitate...

De la embrionul spiritual la exercițiile vieții practice

Primii trei ani de viață constituie fundamentul personalității ființei umane. Aceasta este perioada de creație cerebrală, la fel cum cele nouă luni petrecute în uter sunt o perioadă de creație fizică.

După naștere, dezvoltarea mentală este atât de importantă, încât Maria Montessori numea copiii mici „embrioni spirituali“.

Trebuie să ne străduim să creăm pentru copilul foarte mic un spațiu de locuit favorabil dezvoltării sale, oferindu-i materialele potrivite care să-l ajute să se dezvolte. Este esențial ca părinții să-i ofere copilului posibilitatea de a „face“ singur lucruri, pentru a-i încuraja independența și încrederea în sine.

Observă copilul

Dacă educația pe care o oferim copiilor noștri ne permite să îi încurajăm să câștige încredere în sine, să fie liberi să gândească singuri, atunci ei vor deveni adulți cu abilități pozitive. Maria Montessori ne invită să observăm copilul și să-l vedem ca pe o persoană delicată și complexă, cu un potențial bogat. Căci copilul vine pe lume cu toate resursele de care are nevoie pentru a reuși.

„[...] cea mai importantă parte a vieții nu este cea care corespunde studiilor universitare, ci prima perioadă, cea care se întinde de la naștere până la 6 ani, deoarece tocmai în această perioadă se formează nu doar inteligența, marele instrument al omului, dar și ansamblul facultăților psihice. Noua idee le-a făcut o impresie puternică celor interesați de viața psihică; și mulți dintre ei s-au concentrat pe studiul nou-născutului, bebelușul de un an, care îi conferă omului personalitatea sa.“

(Maria Montessori,
Spiritul care absoarbe al copilului)

„Întruparea este procesul misterios al unei energii care va anima corpul inert al nou-născutului, care va da corpului folosirea membrilor sale, organelor articulare vorbirii și puterea de a acționa conform voinței; astfel, omul se va întrupa.“

(Maria Montessori, Copilul)